

Digitaliseringens tyranni

Den digitale tvangen er ikke forenelig med grunnverdiene våre.

TEKST

Kim Larsen

PUBLISERT 30. mars 2023

EMNER digitalisering

Jeg er medlem i Norsk psykologforenings ankeutvalg for spesialistsaker og fikk i den anledning invitasjon til en fagsamling for medlemmer i Psykologforeningens utvalg. Det første jeg registrerer, er følgende setning: «Dersom dere ikke har opprettet nye 'min side' i vårt nye system får dere ikke meldt dere på.»

Først en ordre om hvordan en skal melde seg på, og deretter en trussel. En slik kombinasjon er vel ikke akkurat egnet til å «bevare sinnets munterhet», som det het i reklamen for melkesjokolade i gamle dager. Er dette en grei måte for Psykologforeningen å kommunisere med sine medlemmer på? Likevel reagerer jeg mest på at det ikke er noe annet alternativ til å melde seg på enn den digitale løsningen. Jeg erkjenner at dette er blitt vanlig praksis, også når en er i kontakt med offentlige instanser som skal være tilgjengelig for hele befolkningen. Mange typer dokumentasjon må innleveres digitalt. For å få utstedt pass må du for eksempel oppgi et mobilnummer. Hvis du ikke har mobiltelefon, er du pent henvist til å bli i Norge.

Digitaliseringen har uomtvistelig mange åpenbare fordeler. Samtidig medfører den en del meningsløse rebusløp-aktige aktiviteter («Bevis at du ikke er en robot», «Administrer cookies»). Mange digitale løsninger er ikke særlig brukervennlige og bærer preg av at de som har utviklet dem, ikke har klart (eller forsøkt) å sette seg inn i brukerens perspektiv. Men la gå, fordelene er jo mange.

Det er derimot prinsipielt meget interessant at det ofte ikke eksisterer noe ikke-digitalt alternativ. Siden et ikke-digitalt alternativ gjør saksbehandlingen vanskeligere og dyrere for institusjonen det gjelder, kunne et slikt alternativ gjerne vært en betalt løsning. Uansett bør det finnes en alternativ løsning.

Både dagligdags erfaring og massiv forskning tilsier at digital kommunikasjonsteknologi har en rekke uønskede effekter; de evinnelige distraksjonene, konsentrasjonsvansker og en hektisk lese måte, overfladisk og triviell kommunikasjon, iscenesettingen av en selv som innfører et metaperspektiv og fjerner spontanitet og tilstedeværelse i øyeblikket, at man blir objekt for sleip og utspekulert markedsføring osv.

«... da jeg gikk inn for å opprette profil på «min side», virket det ikke»

Alt dette gjør at enkelte av oss ønsker å holde en viss avstand til denne teknologien.

Gruppen av oss som av ulike grunner ønsker å hekte oss av digitaliseringstyranniet, vil nok klare oss. Men det vil ikke eldre og grupper som ikke har «hengt med» i utviklingen, eller av andre grunner ikke klarer å ta i bruk ny kommunikasjonsteknologi. Siden digital teknologi er historisk meget ny, vil alder ofte være en faktor, og en stor gruppe eldre kjenner på et trist utenforskap. Mange opplever det som en ren trakassering og ydmykelse fra samfunnet, som stiller deres «tilkortkommenhet» i relieff etter at de har tjent samfunnet gjennom et langt liv. Det er ganske dehumaniserende når en tenker over det.

Det kommuniseres taktfast at det bare er å gå inn på nettet for å ordne et stadig større spekter av hverdagslige anliggender (lettere sagt enn gjort uten PC og/eller BankID), og at det bare er å laste ned en app (lettere sagt enn gjort uten smarttelefon). Uten noe ikke-digitalt alternativ er både de som er frivillig og ufrivillig ikke-digitale, stilt i sjakk matt.

Den digitale tvangen er i ferd med å bli modus operandi i samfunnet. Jeg ble likevel overrasket da jeg leste mailen fra Psykologforeningen, og kunne konstatere at den forekom også hos oss. Jeg har alltid tenkt at noen av grunnverdiene i vår profesjon er toleranse, aksept av forskjellige livsstiler, personlig autonomi og demokrati. Det er tankevekkende at digital tvang er blitt så akseptert at selv en profesjon med et verdigrunnlag som vårt, synes å være i ferd med å inkorporere den uten synlig refleksjon over det problematiske i en slik praksis.

Og sånn apropos; da jeg gikk inn for å opprette profil på «min side», virket det ikke.

Merknad: Ingen oppgitte interessekonflikter

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 60, nummer 4, 2023, side 255

TEKST

Kim Larsen, psykologspesialist